

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe, și răspunsuri la întrebări, despre formarea și conducerea
tovărășiilor și însoțirilor economice,
cu sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și cu îndrumări pentru valorizarea produselor economice.

Întocmită de VAS. C. OSVADĂ

Apare în 10, 20 și 30. a fiecărei luni.

Ca adaus la „LIBERTATEA“

Anul II.

ORĂȘTIE, 30 Ianuarie v. 1907.

Nrul 5.

Ridicați steagul tovrărășiilor!

Sărăcia ce ne bate la ușă și dorul, vrerea ce ne clocotește în inimi, ca să apucăm și noi românii pe cărarușa înaintării, trebuie să ne dea curajul să ridicăm steagul mîndru pe care e scris »Tovărășie« și să-l filfăim în fiecare sat locuit de frați români.

Frați săteni! V'am spus o dată acum număr de număr ce-au făcut alte nații, ce-au ajuns alte sate numai și numai prin tovrărășii. Credem că a-ți așezat în inimile voastre pildele aceste și în sufletul vostru s'a înfiripat gîndul curat și vrerea neclintită, ca și voi să aveți tovrărășiile voastre.

Că aveți vrerea aceasta o vedem cu bucurie și numai din sutele de scrisori, ce ni le-a-ți trimis, ca să vă dăm îndrumări, cum să începeți lucrul. Vrem să răspundem la toți deodată și pe înțeles și de-aceia mai curînd de acum am fost plănuit am început să dăm prin foaia noastră îndrumările ce ni le cereți.

Nu mai așteptați nici pe Bran nici pe Stan. Porniți-veți voi sătenii, cu fruntașii vostri înainte și vă alcătuiți tovrărășii, după trebinuța voastră și pe placul inimii voastre.

Din capul locului am spus, că pentru satele noastre găsim că mai potrivite, dintre toate felurile de tovrărășii sunt cele pe care legea le numește însoțiri (szövetkezet) și pe care noi le numim de-aici înainte »tovrărășii sătești.«

Tovărășiile sătești sunt nume potrivite pentru începuturile mici, pentru pornirile sătești. unde nu fiecare dela început poate să străvîndă însămnătatea și oazele minunate, ce le dau tovrărășiile. O tovrărășie ori de mare ar fi și ori cît de mică ar fi la început — e o puțurică a satului, e o minunată sursă de aur, pe care sătenii

mai iute și mai îndemînatic pot ajunge în calea bunăstării.

Înainte de a vă spune amănunțit cum trebuie lucrul început ca să ne alcătuiem o tovrărășie — vă lămurim, ca să nu vă încurce numirile, ce le auziți de »însoțiri Raiffeisen«, însoțiri după Schultze-Delitzsch, însoțiri sistem Owen și alte o mulțime.

Toate aceste sunt tot numai tovrărășii sătești, de felul celora, pe care Vă îndemnăm și noi să le faceți.

Întreagă deschilinirea este cu privire la răspunderea membrilor și la împărțirea venitului curat.

Noi dela început sfătuim că în satele noastre să se alcătuiască tovrărășii sătești, la care membrii răspund numai cu suma ce au subscris'o sau cel mult cu de 2 sau 3 ori cît face suma aceasta. Iar' cîștigul curat să se împartă după cum mai potrivește să va arăta prin împrejurările locale.

După aceste — începem cu nădejdea izbîndei norocoase -- să înșirăm tot ce e de lipsă să se facă pînă să avem alcătuită o tovrărășie sătească:

Formarea tovrărășiilor.

De o tovrărășie întotdeauna trebuie să fie legată o muncă serioasă, prin care să se ajungă la roade folositoare binelui obștesc.

De aceea, înainte de-a forma o tovrărășie, trebuie să chibzuim bine lucrurile. Să cumparam pe deplin împrejurările și trebuințele locale, după-ce nu fie-care soiul de tovrărășie e potrivit în ori-care comună. Să nu ne gîndim să facem tovrărășii de paradă, ori din datorință față de neam, ci să nizuim pentru alcătuirea astorfel de tovrărășii, cari pot slugi trebuințele factice. Căci să nu uităm, că o tovrărășie rău reușită, strică atîta, cît direg zece tovrărășii bine făcute!

Chibzuind bine și serios lucrurile, vom nizu să împrietinim cu idea tovrărășiilor pe aceia, cu cari dorim să facem și să susținem tovrărășia.

În repetite rînduri adunăm fruntașii la sfat, unde desbatem ținta și mijloacele materiale și de conducere a tovrărășiei.

Cînd părerile sunt destul de lămurite, începem să pregătim planul de statute.

Fiind statutele, așa zicînd evanghelia pe care să întemeiază întreagă lucrarea tovrărășiei, aceste trebuie să fie astfel întocmite, ca să răspundă pe deplin, atît scopului tovrărășiei, cît și legilor în viață. În deosebi legea comercială în §. 225, orînduește, ca statutele să cuprindă nezmintit și următoarele:

1. Firma (numele) și locul (comuna) tovrărășiei.
2. Scopul (ținta, obiectul) întreprinderii.
3. Condițiile și formalitățile ce trebuie să le îplinească membrii (acționarii) cînd intră și cînd ies din tovrărășie.
4. Drepturile și datorințele membrilor (răspunderea, mărimea și numărul părților, acțiilor, dreptul de vot, etc.)
5. Conducerea tovrărășiei (adunarea generală, direcțiunea, comitetul de supraveghiere, etc.)
6. Felul alcătuirii socotelilor anuale (bilanțul).
7. Socotirea cîștigului curat sau a pierderii și împărțirea acelora.
8. Cum să fie subscrisă firma și reprezentată tovrărășia, și
9. Cum să se facă desfacerea (liquidarea, sfîrșitul) tovrărășiei.

Să înțelege, că statutele pot și trebuie să cuprindă și alte rîndueli, după-cum cer împrejurările și trebuințele date.

Cînd avem planul de statute și suntem încredințați, că tovrărășia să poate forma, că are membrii și capitalul îndesulțitor asigurat, facem pașii de lipsă pentru ținerea adunării de constituire, adunare, care va avea să hotărască asupra înființării sau neînființării tovrărășiei plănuite.

Întru-cît lucrările tovrărășiei vor îmbrățișa mai multe comune, ori un întreg ținut, și întru-cît

nădăjduim că vor intra ca membrii — vor cumpăra acții — și bărbați ce nu locuiesc în ne-mijlocita noastră apropiere, — e bine dacă să fac și să împart prospecte (plan pe lucrare), la care să alătură liste pentru subscrierea de acții, (la societăți pe acții) și declarații de membri, la însoțiri.

La însoțiri legea cere anume, ca fie-care membru să dea declarație în scris, că intră ca membru al însoțirii.

În aceste declarații să spună, că membrul cunoaște și primește statutele și că subscrie atîtea și atîtea părți (quote, acții). Subscrierea declarațiilor să face cu mîna proprie, iar' cei-ce nu știu scrie, pun degetul între două mărțurfi.

Avînd toate aceste gata, conchemăm adunarea generală de constituire, — întru-cît să poate pe o zi de sărbătoare, ori în un timp, cînd știm că vor lua parte la adunare cît mai mulți. Legea nu prescrie cum să se concheme adunarea aceasta. Dar' de obicei, conchemarea să face cam în felul următor:

Ca să încunjurăm ori-ce neplăceri, înștiințăm ținerea adunării, cu cel puțin 24 oare înainte, în comune la primpretorele (fisolgăbirăul), și în orașe la căpitanul poliției. Înștiințarea o facem ori cu vorba ori apoi în scris, cam în chipul următor:

Onorat oficiu pretorial în N... Subscrișii am conchemat pe atunci și pe atunci, în locul cutare o adunare generală de constituire, în care să va hotări asupra înființării unei tovrărășii (de valorizare, credit, conzum etc.) în comuna T... Adunarea are următorul program... Rugîndu-Vă să luați la cunoștință această înștiințare, semnăm cu toată stîmă N. N. N. N. locuitori în N... fondatorii tovrărășiei.

Oficiul pretorial nu poate opri adunarea. Și dacă nu ne sosește răspunsul pînă la adunare, aceea să poate ținea în toată regula.

La adunare trebuie să fie chemați în mod potrivit, (ca să

poată fi adevărată chemarea), toți cari au subscris declarații de membrii, ori de acționari. Conchemarea trebuie să cuprindă și programul adunării, (să se spună despre ce să va vorbi și hotărî).

Decursul și programul adunării de constituire poate fi cam următorul:

1. Unul dintre începătorii lucrului, deschide adunarea și tâlmăcește pe scurt ținta tovarășiei și lucrările de pregătire, și apoi prin cetirea numelui celor de față, arată că adunarea poate hotărî obligator.

2. Să alege un president (pentru adunarea de acum), notar (purătorul protocolului adunării), și doi verificatori (care adevăresc mai apoi prin subscrierea numelui, că protocolul bine s'a luat).

3. Să cetește lista acelor, care s'au înscris ca membrii și numărul quotelor (acțiilor) subscrise și să dovedește, dacă sunt aceștia tovarăși îndestulitori și dacă sumele, capitalul subscris este de-ajuns pentru începerea tovarășiei.

Ca să nu fim rău înțeleși, spunem și anume, că aici vorbim despre alcătuirea de **însoțiri**. Căci la alcătuirea de societăți pe acții, legea e altfel; acolo cere, ca înainte de adunarea de constituire, respective înainte de înprotocolarea firmei, să fie subscris întreg capitalul plănit a fi băgat în întreprindere, și din acest capital să fie plătit cel puțin 30% (30 Coroane din 100 de Coroane). În altele, decursul adunării, și când să alcătuește o societate pe acții, e tot același.

4. Să cetesc și să desbat statutele din punct în punct, după-ce adunarea le primește adecă le statorește.

5. Președintele acum declară, că tovarășia s'a înființat, pe temeiul statutelor primite.

6. Să aleg apoi membrii în direcțiune și în comitetul de supraveghiere.

7. În sfârșit direcțiunea aleasă să încredințeze să înprotocoleze firma, și apoi să pună tovarășia în lucrare.

Despre decursul adunării să ia protocol în scris, în care să trece lista numelor celor de față, precum și hotărîrile aduse. Protocolul acesta, să face în două exemplare originale și să subscrie de president, notari și cei doi verificatori.

*

Trecuți peste adunarea de constituire, membrii direcțiunii au datorința să se îngrijească pentru înprotocolarea, înregistrarea firmei. Acesta trebuie

să fie lucrul întii, deoarece, o tovarășie numai după înregistrarea firmei să socotește de înființată, și numai după înregistrarea firmei are drept să-și înceapă activitatea.

Înregistrarea firmei trebuie făcută la acel *tribunal* regesc (kir. törvényszék), pe teritoriul căruia să află comuna, localitatea în care s'a alcătuit tovarășia. Rugarea pentru înregistrare trebuie făcută *în scris*.

Pentru încunjurarea neplăcerilor și cheltuelilor zadarnice, rugarea pentru înregistrarea firmei să se facă în limba unguerească, că altfel tribunalele noastre, deși fără lege, resping hîrțile românești și rărninem de pagubă cu timbrele puse pe ele. Rugarea prin care cerem înregistrarea firmei și a dreptului de signare a membrilor direcțiunii, poate fi cam de următorul cuprins:

Onorat tribunal reg., ca judecătoria comercială în N. Subscrișii ne luăm voce să cerem introducerea firmei tovarășiei... din... în registrul firmelor comerciale. Instruirea acestei rugări o facem cu următoarele acte: Sub A. alăturăm protocolul luat în adunarea de constituire, ținută la..., cu care adevărim, că între toate am ținut samă de prescrierile legii comerciale din anul 1875 art. XXXVIII.

Sub B. alăturăm cite două exemplare din statutele redactate, ca originale atît în limba maghiară, cit și în limba română, și primite cu unanimitate de adunarea de constituire, după-cum adevărește punct... din protocolul alăturat, după ce, tot conform acestui protocol, punct... adunarea a hotărît înființarea tovarășiei... pe temeiul legii comerciale din 1875 art. XXXVIII.

Dacă tovarășia este *societate pe acții*, atunci alăturăm acte prin care dovedim: că adunarea de constituire s'a ținut la timp, că întreg capitalul înainte hotărît a fost subscris și că din acest capital s'a plătit cel puțin 30%.

Fiind tovarășia alcătuită ca *însoțire*, alăturăm lista alfabetică a membrilor, însemnînd după numele fiecăruia numărul quotelor (părților, acțiilor) subscrise. Alcătuiind însoțire, continuarea rugării va fi:

Sub C. alăturăm lista membrilor înscriși pînă acum și sub D. alăturăm lista (eventual și lista cu signaturile) membrilor din direcțiune, precum și lista membrilor comitetului de supraveghiere, aleși de adunarea de constituire, conform punct... din alăturatul protocol.

Notînd, că tovarășia s'a alcătuit pe timp de... ani (ori nedeterminat), cu răspundere terminată, și că firma tovarășiei o subscriu cite doi membrii ai direcțiunii, ori cite un membru al direcțiunii și cite un funcționar imputernicit spre asta, (după-cum să zice în statute), alăturăm ori trimitem cu mandat postal suma de 4 Coroane, pentru publicarea înregistrării și semnăm cu stimă N. N.

Rugarea aceasta o subscriu cu mîna proprie toți membrii direcțiunii înaintea tribunalului. Întru-cît scaunul tribunalului ar

fi mai îndepărtat, și membrii direcțiunii n'ar putea merge toți de-odată să subscrie rugarea în fața tribunalului, atunci rugarea o subscriu regulat doi îndreptățiți la signarea firmei, iar iscăliturile membrilor de direcțiune, să trimit autenticate de notarul public reg. ori de judecătoria de cerc, pe o hîrtie separată, numită unguerește „czimpeldány“. Această hîrtie o face notarul public ori judecătoria, în fața căreia membrii direcțiunii au subscris cu mîna proprie.

Membrii comitetului de supraveghiere nu trebuie să-și autentice iscăliturile.

Pentru autentizarea iscăliturilor, prin notarul public, ori judecătoria, să plătesc taxele prescrise. Dacă membrii direcțiunii merg înșiși la tribunal și iscălesc acolo, autentizarea iscăliturilor să face din oficiu, fără nici un fel de taxă.

Procesul verbal (protocolul adunării de constituire, statutele și e bine dacă și toate celelalte acte alăturate la rugare, să subscriu de presidentul, notarul și verificatorii adunării generale de constituire.

Pe rugarea pentru înregistrare să pune un timbru de 20 coroane și apoi de atîtea-ori timbre de cite 10 coroane cîți membri ai direcțiunii sunt. Pe protocol să pune pentru fiecare coală de hîrtie, timbru de cite o coroață. Statutele și lista membrilor, precum și toate celelalte hîrtii (acte) alăturate, să timbrează cu cite 30 fileri de fie-care coală.

Tribunalul înregistrînd firma, vestește aceasta prin retrimiterarea unui exemplar de statute din fie-care original, însoțit de un decis judecătoresc.

După primirea acestui decis, tovarășia își poate începe lucrările numai decît.

Intrucît tovarășia înregistrată să ocupă cu negoț ori industrie, (ba chiar și dacă sa ocupă numai cu credit), direcțiunea e datoare să înștiințeze despre asta *în scris autoritatea industrială* de întia instanță, care pentru sate este fisolgăbirăul, iar' pentru orașe magistratul orașenesc. În înștiințarea aceasta trebuie dovedit, (cu decisul tribunalului) că firma este înprotocolată. Înștiințarea trebuie subscrisă cu firma tovarășiei și trebuie timbrată, în orașe și sate cu mai puțin de 5000 locuitori cu timbru de 3 coroane; în orașe și sate mai mari, cu peste 5000 locuitori, cu timbru de 4 coroane. Ca *taxă industrială* să plătește în orașe și sate cu mai puțin de 10.000 locuitori

2 coroane; în orașe și sate mai mari 10 coroane.

Autoritatea industrială e datoare, ca în termen de 3 zile să rezolve cererea, respective să dea *adeverință industrială*. Autoritatea *nu poate* respingeri din parte-i darea acestei adeverințe.

*

Acestea țineam de bine sa le spunem *în general* (peste tot) și *dela început* despre tovarășia

D'aici înainte vom scrie rînd pe rînd despre singuraticel tovarășii, deosebite după ținta ce o urmăresc.

AGRICULTURĂ

Izvor bogat de venit ușor de ajuns la el și de cătră cel sărac.

Creșterea și cultivarea arborilor și pomilor.

Creșterea arborilor și pomilor e de mare însemnătate în viața economică.

Azi, cînd traiul e așa de scump, cînd pămînturile după truda unui an lung rămînd sterpe, neresplătind sudorile bietului muncitor, cînd sărăciea dă bățul pribegiei în mîna sătenilor, trebuie să încercăm fiecare mijloc, fiecare izvor dela care putem nădăjdui în toarcerea ostenelelor, cu folos material mai bun.

Astfel de izvor este *sucrea* creșterea rațională a pomilor și a arborilor, care atît în privința vința economică, cît și igienică (de sănătate) e de mare însemnătate!

În privința economică prierea creșterea arborilor, cea pădurea mai afundă a pămîntului vine în întrebuintare, carm în economia de cîmp rămînd neîntrebuintată. Lemnele loci ne aduc folos, mai ales în acele părți unde, nefiind păduri, locuitorii sunt siliți lo aduce cu multe spese lemne de foc.

În multe locuri felul pămîntului e așa, că pentru cultivarea bucatelor e nepotrivig și plugarul pe lîngă toată truda sa, nu poate avea nici un fel de roade. De acestesunt locurile stîncoase și petroase, prundoase. În atit locuri să creștem acele soiuri de arbori, cărora le merg bine și aici.

Locurile apătoase să popole folosî prin creșterea plopilor dar' mai mult folos aduc pricativarea soiurilor de răchicari sunt căutate și bine plătite

ai pentru împletirea de corfe șare, etc.

a- Lucrînd așa fel chiar și ilele locuri, cari ni-să par ve nu sunt de nici un folos. pot folosi foarte bine, și gein ele, economii ajung la e-ua izvoare de venit.

Dar' și din punct de ve- re al sănătății oamenilor, sa de mare folos cultivarea de pomi și arbori. Căci înțe- pciunea dumnezeiască așa întocmit natura (firea, lu- ea), ca unii altora să le fie folos, unii lîngă alții să oată trăi mai bine. Intre al- le știința a dovedit, că și rborii și plantele răsufală prin oile lor, și e interesant ce materii din aer îi plac arbo- ului la răsufalare, deosebite le cele ce plac omului și a- imalelor. Anume plantele în espirarea lor (cînd dau în ară din trup suflarea lor), au materia zisă în știință oxigen, adecă tocmai ma- teria cea mai de lipsă pentru trupurile oamenilor și animalelor la tragerea în plă- mîni a aerului. Iar' omul și animalul cînd răsufală, slo- boade din plămîna în aerul ace-1 dă afară, dioxydul car- bonic, tocmai materia ce ser- vește spre nutrirea plan- telor.

Prin urmare oamenii și arborii sunt împrumutat în- drumați unii la alții. Cu cît e mai bogat un loc în arbori și pomi și plante, cu atît mai mult oxygen va fi acolo și cu atît oamenii și animalele vor fi mai sănătoasă! De a- ceea vedem, că în locurile muntoasă, păduroasă, oame- nii sunt mai sănătoși, mai zvelți, mai rumeni! Căci arborii doar curățesc aerul, de materiile ne-mai folosi- toare a răsufării trupului o- menesc, de dioxydul carbo- nic, care omului îi e strică- cios, iar' plantei chiar de fol- os. Iacă dar' că și din punct de vedere al sănătății e fo- lositoare cultivarea arborilor.

Cine nu a simțit umbra recreatoare în zilele calde de vară? Sau cine nu e încîntat de vederea locurilor, satelor grădinelor, stradelor împodo- bite cu arbori?

Văzînd marea înșămna- tate a creșterii și numai a arborilor, cu atît mai vîrtos trebuie să ne însuflețim de creșterea pomilor, cari pe lîngă foloasele acestea, ne dau foloase și cu fructele lor plăcute gustoasă, sănătoasă și mai ales bine plătite.

Pomii bine grijiiți își dau fructele lor îmbelșugate, drept răsplată a ostenelelor

proprietarului. Poamele au bună înrîurire asupra să- nătății, curățesc sîngele, ajută mistuirea, recrează pe lucră- torul obosit, și în multe ca- zuri cum să poate vedea a- deosea servesc chiar de hrană acelora, cari de multe-ori alta mîncare nu au!

Creșterea pomilor nu e împreunată cu pagube, ea numai folos frumos aduce cultivătorului strădalnic a- tunci cînd acesta nu să în- destulește cu cultivarea nu- mai pe sama casei, ci cul- tivează ca să aibă și de vînzare.

Cultivătorul sîrguincios își primește îmbelșugat răsplata sudorilor sale mai iute ori mai tîrziu, dar păgubit nu va rămînea.

Ca să avem folos mai mare, trebuie să alegem spre creștere acel soi de pomi, care mai bine să potrivească cu pămîntul și aerul de pe la noi. Să nu ne fie ținta a cultiva din toate soiurile, ci numai din acela în cătă- țime mai mare, care în țî- nuturile noastre rodește mai îmbelșugat (de ex. din mere: renet, patule, pasmen; pere: Hardempout, Liegel, etc.)

Cultivătorii să nu lucre singuratici, ci formînd însoțiri, întovărășindu-să; căci în lumea de acum, omul sin- gur abia poate produce ceva mai înșămnat, pînă-cînd pu- terea e în tovărășii.

Ce înțelegem sub tovărășii în cazul de față? Nu alta decît aceea, ca locuitorii unei comune să cultiveze pentru negoț toți numai un anumit soi din mere, pere etc., și a- nume soiul cel mai potrivit. Dacă prin comună ori pe a- proape trece și tren, vinde- rea e foarte ușor lucru!

Ce folos aduc tovărășiile în cazuri de aceste, lămurit ne mărturisesc datele sta- tistice din țara noastră și a țărilor străine. Iată cîteva din ele:

Orașele Kecskemét și Nagy Körös în 1894 au căpătat bani gata pentru pierseci, cai- sine, vișine și struguri 850.000 cor. Comuna Göncz pentru cireșe 18000 cor.; Nagy Ma- ros pentru struguri 580.000 cor.; Maramurașul în 1894 pentru mere 512.000 cor., iar' în 1901 asemenea pentru mere 1.800.000 cor., aproape două milioane!

În Franța, un sătuleț Ca- vallon, din migdale are ven- nit anual 20—30.000 cor.; ținutul din jurul orașului Lyon pentru castane primește a-

nual 3.600.000 cor.; (trei mi- lioane și 600 de mii) Mâcon pentru nuci 340.000 cor.; o- rășelul Vitry pentru pere mari 224.000 cor.; provincia Bretagne pentru mere în 1891, 34 milioane!

Statele unite din America pe pierseci de toamnă cîș- tigă 280 milioane!

Sîrbia și Bosnia pentru prune uscate 34—42 milioane la an! Și altele.

Iată ce aduc tovără- șirile în mic și în mare în scopul cultivării de poame. Ce ar putea aduce la noi la Români, atunci dacă dintr'o comună numai 500 de eco- nomi s'ar întovărăși ca pe lîngă lucrurile zilnice, să se mai ocupe și cu cultivarea și creșterea pomilor.

Iată o socoteală scurtă: Tovarăși să fie 500 eco- nomi, fiecare cu 20 de pomi, la olaltă cu 10.000 de pomi. Luăm cazul cel mai rău cînd un pom ne dă numai 50 de kg., roadă; 10.000 de pomi la olaltă dau 50.000 de kg., Dacă luăm prețul unui kg., numai în 30 fil (aici în Bu- dapesta de multe-ori e 70—80 fil,) pentru 50.000 kg., vin 150.000 cor., din cari pe fie- care tovarăș-să vin 300 cor., în cazul roadei puține!

Și ca cîștigul să nu mear- gă în mare parte în buzuna- rele evreilor isteți, mai cu minte e ca să ne înțelegem de-adreptul cu firmele cele mari!

În ce stă dar' folosul to- vărășiilor? În aceea, că avînd poame multe, nu suntem siliți a vinde și a primi banii din a patra, cincia mîna, ci de-adreptul putem face con- tract cu cumpărătorul în mare. După aceea avînd poa- me în măsură mai mare, trimiterea e mult mai ieftină cu vagoanele, pînă cînd cul- tivătorul singuratic de aceste ușurări binevenite nu să poate folosi!

Trebue dar' să fim în cu- rat cu împrejurările climatice cu însușirea terenului. Mai fiecare comitat își are anu- mitele soiuri, cari între îm- prejurările locale să pot cul- tiva mai cu folos. Reuniunile economice comitatense în privința aceasta pot da în- dumări.

Soiurile dorite le poate procura fie cine fie prin reu- niunea economică română din Orăștie, fie prin cea din Sibiu, etc.

Coducătorii poporului sunt chemați în întîiul rînd prin sfaturile, povețele și mai ales

pildele lor, a ridica și prin cultivarea pomilor bună sta- rea sătenilor.

Folosul ce-1 avem din creșterea pomilor e foarte mare, izvorul e bine curgă- tor, mijlocul e potrivit!

Puțina osteneală ni-e răs- plătită foarte bine.

Amintirea acelora, cari vor deschide prin cultivarea, creșterea rațională a pomi- lor, un nou izvor de cîș- tig, un nou mod de trai pentru sătenii lor, va fi păs- trată și binecuvîntată din neam în neam.

Budapesta.

Cornel Szabo.

Roata vremii.

— Spicuirii și ocoșeli. —

Un destrămat cu sufletul, ce să chiamă: Vasile Precup și e învă- țător în satul Băiești de pe Jiu a scris de curînd în o foaie ungurească — că nu dările, nici datoriile ar apăsa umerii poporului dela sate, fără toată nenorocirea țării izvorește din încăpăținarea noastră, că nu recunoaștem „ideea de stat unitar maghiar“.

Săracul om, ne-a cuprins jalea cînd i-am cetit rîndurile izvorîte din mintea lui bolnavă de grija și nizuința de-ași agonisi un os de ros. Noi credem, că omul e vred- nic numai de a fi jăluit și nu te poți supăra pe el. De bună-seamă, nu știe ce grăiește. Căci altfel nu și-ar putea batjocuri atît de cănește pe mamă-sa, care l'a lăptat și pe tată-său care l'a crescut. Cînd și vițelul știe să-și cinstească mama, ne doare cu adevărat că să găsește un învățător, chemat să crească copiii, care spune ne-adevăruri în- cornorate ca să-și poată ponegri neamul. Căci bietul om zice, că în școalele noastre românești să spune copiilor că Ardealul e în România...

Unde a auzit bietul, năzdrăvanii de acestea?

Nu ne supărăm pe el. Il compă- timim numai. Căci încolo poate să fie om de treabă, dar' e bolnav să- racul — cu sufletul. Cu sufletul!

Vai de mama lui.

*

Stau crucit în fața rezultatului, ajuns cu arîndarea moșiilor Consis- torului din Arad, rezultat, ce l-a îm- părțășit cu atita durere în suflet un înțelegător plugar din un sat, cu astfel de moși.

Ori cît m'ași frămînta să aflu ex- plicare pentru purtarea dela Consis- torul din Arad, — față cu proprii lor credincioși, față cu proprii lor stăpîni. Căci doar' în rîndul întii credincioși trebuie să fie. Ei sunt stăpînii credinței lor și stăpîni peste așezămintele și sftencii puși să gri- jească partea administrativă a credinței lor.

Și noi și alții și poate și cei dela Consistor au adevărit, că sătenii noștri, credincioșii și stăpînii bisericii proprietară de moșii, — sunt în drept să ceară, ba să pretindă ca ei înșiși să lucre în propriile lor pămînturi, date tot de ei pentru susținerea și înflorirea bisericii, a altarului văzut al credinței lor...

Și cu toate aceste... pămînturile Consistorului din Arad le-a primit în arindă străini de neamul și de biserica noastră. Și poporul a rămas cu o desiluzie mai mult. Ori care a fost fața lucrului — asta nu era permis să se întîmple. Și ne doare, că s'a întîmplat tocmai acum, cînd să văd nizuințe de raliare economice, tocmai acum cînd toate așezămîntele noastre, toți oamenii noștri de bine sunt solicitați să sprijinească trezirea și începuturile de organizare economică a satelor noastre.

Slabă pildă a dat Consistorul din Arad și mult ne temem că să va răzbuna amar. Dare-ar Dzeu, ca teama noastră să nu fie întemeiată. Căci ne gîndim: doar' n'o să rămînem noi și în viitor tot atît de nepăsători, tot atît de funcționari față de poporul nostru...

Doar' ne vom schimba — ca să nu ne schimbe poporul...

*

Un ucenic de croitorie mi-a dat în zilele aceste momente de o înaltă desfătare sufletească. A venit la noi cu o treabă. Din vorbă în vorbă, mi-a spus că e român, că a învățat 4 clase elementare și acum e deja de un an la croitorie. Și știe să facă pînă acum — veste (laibăre). Meșteșugul să facă pantaloni și apoi rocuri — îl învață de aici înainte. Cînd l'am întrebat că umblă la școala industrială mi-a răspuns, cu o mîndrie, de nespus:

— „Mă duc. Și mă duc bucuros, că văd că noi românii, inășii de român suntem ai mai mulți. De toți suntem la școală vre-o 120 inășii dela toate meșteșugurile. Intre ei 78 suntem români: Și suntem tare făloși, că și noi românii ne-am pus pe meșteșuguri. Nici nu le mai lăsăm. Să vezi cît cîștig putem face. Văru-meu, care e calfă de croitor acum în Viena, cîștigă pe săptămîna cîte 50 și 60 coroane chiar și cînd era aici. Că atunci m'a adus și pe mine. El m'a adus...“

Toate aceste mi-lea spus ucenicul meu cu atîta mîndrie, cu atîta încredere în puterile lui și în isprava meșteșugului lui — încît am rămas frapat de bucurie.

Unde sunteți voi temătorii, care ziceți că românul e bun numai la coarnele plugului? Și micul ucenic vă desminte! De ce nu vă lăsați bătuți?

*

S'a întîmplat, că la o adunare generală a unei bănci, erau de față numai 19 acționari — să înțelege de cei cu mai multe cupoane. După par-

tea oficială — s'au întrunit la o masă comună, la directorul executiv. S'a început veselia și cu ea și seriile de toaste, cu laude împrumutate: a ridicat un toast pentru opincă, pentru poporul, ce ne este talpa și puterea noastră. Intre cei de față nu era nici un »popor«, nici un țaran, ba nici om de pe sate. Toți erau orașeni. Și unul dintre ei, cînd a isprăvit cel cu toastul pentru opincă l'a întrebat răutăcios:

— la spune-mi rogu-te, 'cine îți taie Ție cupoanele?

ȘTIRI

Tovărășie pentru asigurarea vitelor, s'a înființat Duminecă în frunțașă comună Dobra (com. Hunedorii). Adunarea a fost deschisă de neobositul protopop Iosif Morariu. Redactorul „Tovărășiei“ dl V. C. Osvadă, chemat anume, la adunare a talmăcit în graiu poporal felul cum trebuiesc făcute astfel de tovarășii. După debateri înțelepte s'a hotărît înființarea tovarășiei. Atunci îndată s'au înscris vite în preț de peste 45 mii coroane. Președinte a fost ales frunțașul Aron Muntean, notar învățătorul Toma Roșu și cas-sar comerciantul Comloși și apoi un comitet de 6 inși.

Dzeu să ajute!

Acei vrednici nizuitori care ne-au cerut informații pentru alcătuirea tovarășilor pentru asigurarea vitelor, întru-cît nu pot aștepta pînă vom scrie pe larg în „Tovărășia“ îi rugăm să-și procure cu cîte 1 cor. numerii din anul trecut ai „Tovărășiei“ în care s'a scris pe larg întreg lucrul. Căci altcum ne este peste putință să scriem în scrisori private toate amănuntele, mai ales că chiar și acum am avea să scriem vre-o 27 astfel de scrisori.

Bancă nouă să înființează în comuna Pervova din comitatul Caraș-Severin, cu un capital de 30 mii coroane. În fruntea lucrului stă preotul Pavel Miulescu. Ne-am bucura mai mult, cînd în locul băncii ca societate pe acții și trasă pe calapodul băncilor orașenești, dl preot, înțelegînd adevăratele trebuințe ale poporului ar fi nizuit pentru alcătuirea unei tovarășii satești care pe lîngă darea de împrumute, ar ținea în sat și o boltă ori ar face și alte întreprinderi, din care în primul rînd poporul să tragă folosul. Așa vor fi cu cîteva dividende mai multe și încolo — pentru popor foarte puțin.

„Teușana“ noua bancă alcătuită în Teiuș și-a început lucrările la 1 Ianuarie 1907. Nădăjduim că noua bancă va nizui să lucre și în piața de bucate a Teiușului, ca așa mai cu folos să ajute poporului.

Măiestri noștri zidari pot lua edificarea unei biserici nouă, ce s'a hotărît să se facă în vara anului 1907 ori 1908 în comuna Oarța-de-jos (dieceza Gherlii, comitatul Sălăgiului). Preliminarul e de 29.426 cor. Licitația să ține la 16 Februarie nou d. a. la 2 ore în școala din Oarța.

Prețurile bucatelor. În piața de bucate nu e nici o schimbare. Prețurile sunt ca și în sătămîna trecută. Cu toate aceste să pare, că prețurile și peste tot negoțul de bucate în curînd să va anima.

Tovărășiile de bucate încep să se lățească tot mai mult printre popor. În zilele trecute a hotărît societatea de lăptărit din Csömönder să întemeieze o societate de bucate, cu un magazin. Durere, că nu să fac și la noi Români.

Lemne de fag să pot procura dela Erdő-Szt.-György. A să adresa preotului Mihail Piroșca în Bözöduj-falu — p. Erdő-Szt.-György.

Întrebări și răspunsuri.

Întrebarea 23. Eu am lipsit din sat trei ani. Am fost cu familia în America. Acum mă silește comitetul parochial să plătesc repartitia pentru învățător și pe anii cîți am fost dus și în care eu n'am avut lipsă de învățător. E cu drept să plătesc?

Abonatul Nr. 1—1.

Răspuns: Ne doare că ne pui astfel de întrebare, căci român fiind și Dta, trebuie să-ți răspundă inima Dtale românească, că e cu cale să dai din prisosul cîștigat în America și bietului de dascăl român, care, în vremea cînd Dta ai fost copil — Te-a învățat să scrii. Atunci pe Dta te învață și plăteau alții. Acum răsplătește-le și Dta: plătește alătura cu ceilalți și cîns-tește pe dascălul, care Ți-a dat bogăția cunoașterii slovelor. Să fii sănătos!

*

Întrebarea 24. Am lipsă de un războiu de țesut cu toate aparținătoarele lui. De unde să-l cumpăr și unde aș putea învăța țesutul cu el?

D. D. în R.

Răspuns: Bune războaie sunt în Seliște și Reșinari. Acolo poți și învăța meșteșugul țesutului. Pentru mai de-aproape informații, scrie de-a dreptul la dl D. Comșa profesor sem., în Sibiu (Nagy Szeben).

*

Întrebarea 26. Ni-s'au pustiit viile, pe care am vrea să le prenoim cu viță americană. Vre-o 20 inși vrem să facem o tovarășie, ca din procentele capitalului să votăm spese unuia, care să meargă să învețe vieritul. Cum să ne constituim? Ne trebuie statute? Cine să le aproabe? Unde și în ce timp ar putea învăța vieritul? Trebuie să știe ungurește cel trimis?

Iosif B. în Doștat.

Răspuns: Pînă să aveți camete după capitalul întovărășit, ca să

trimiteți cu ele pe unul dintre D-V. la școală de vierit — ar trebui să așteptați mult. D'aceea faceți în alt chip: Puneți cei vre-o 20—30 inși, fiecare cîte 20 ori 30 coroane. Cu acești bani susțineți la școală de vierit pe un trimis al Dvoastră, care știe ungurește. Cursul ține un an. Școale de stat de felul acesta sunt în: Miniș, Kecskemét, Tapolca, Tarczal și Pécs. Rugările pentru primire, trebuie adresate, prin antistia comunală la ministerul de agricultură din B. Pesta.

Intovărășirea asta faceți-o pe temeiul unui simplu contract, prin care statoritiți atît drepturile și datorințele D-V., cît și ale trimisului D-Voastră. După-ce trimisul D-V., va veni cu cunoștințele de lipsă prin lucrările lui și ale D-V., puteți cu vremea să vă recăpătați banii anticipați, mai ales dacă veți face atunci o tovarășie stabilă pentru valorizarea strugurilor și a vinului.

*

Întrebarea 26. Ași cumpăra opinci și talpă dela români. Unde să mă adrez?

N. R. în B. și Lascau T. în P.

Răspuns: Scrieți dlui Ioan Dăncilă în Pojana (Szeben m.) ori dlui A. Brassai în Orăștie.

*

Întrebarea 27. Cît costă în Budapesta o chilă de carne?

N. S. în C.

Răspuns: Carnea de vită 90 fil. — 1 cor. 20 fil., de vițal 1—1 cor. 42 de porc 1 cor. 16—1 cor. 40 fil.

*

Întrebarea 28. Am lipsă de 2—2 vagoane pari buni de vie. De unde aș putea căpăta?

Dum. S. în B.

Răspuns: Adresează-te părintelui Ioan Oprean în Koncza (posta în loc).

*

Întrebarea 29. Rog să-mi răspundeți de unde aș putea cumpăra o carte de bucate ori-cum îi zici dta pe nemție „un bucfari de ferturi și pentru mehlspeisuri“?

Nicolae B. în V. B.

Răspuns: Trimite la Tipografia diecesană în Carasebeș 2 cor. 50 fil., și primești franco cartea numită „Poftă bună“, partea I și II de Zotti Hodoș, scrisă românește, pe înțelesul tuturor.

*

Întrebarea 30. Vrem să începem o piră contra unui om, care a făcut satul de rușine, că și-o prins mintea cu o fată bolundă. Ce să facem?

N. C. în H.

Răspuns: Cu bolunzii nu vă prindeți. Bătaia lui Dzeu și așa o să-l ajungă pe cel fără rușine și fără de lege. Altcum precum ca să fiți pe deplin liniștiți, mergeți la dl avocat Dr. Iustin Pop în Déva și îi spuneți tot lucrul.